

О. Ю. Тозюк

*Вінницький національний медичний університет імені М. І. Пирогова***КОМПЕТЕНТІСНО-ІНТЕГРАТИВНИЙ ПІДХІД У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ПРОВІЗОРІВ**

O. Yu. Toziuk

*M. Pyrohov Vinnytsia National Medical University***COMPETENCE AND INTEGRATIVE APPROACH IN THE TRAINING OF FUTURE PHARMACISTS**

Мета роботи – охарактеризувати сучасні методи викладання дисциплін циклу професійної підготовки студентам фармацевтичного факультету та розкрити особливості їх впровадження у навчальний процес.

Основна частина. У статті наведено аналіз даних наукової та методичної літератури і власний досвід використання компетентнісного та інтегративного підходів у навчальному процесі на кафедрі фармації Вінницького національного медичного університету імені М. І. Пирогова. Використання міждисциплінарної інтеграції в освітній діяльності передбачає побудову логічних узагальнень при послідовному вивченні програмних дисциплін. Таким чином, інтегративний підхід є важливим елементом закріплення умінь і навичок студентів. Наведено шляхи формування найбільш важливих професійних компетентностей майбутніх провізорів: пізнавальної, аналітичної та комунікативної. Представлено види роботи та можливі методичні підходи, використання яких під час навчального процесу дозволяє підготувати висококваліфікованого фахівця. Важливим елементом є робота з ситуаційними задачами та моделювання елементів професійної діяльності. При цьому велике значення приділяється практичній підготовці студентів, що полягає у виготовленні лікарських форм за прописами, веденні документації фінансово-господарської діяльності, складанні матеріальних балансів та технологічних схем.

Формуванню фахових компетентностей сприяє також індивідуальна самостійна робота студентів. Виконання наукових робіт під наглядом наукового керівника поглиблює знання з дисципліни, інтенсифікує творчий та дослідницький потенціал.

Висновок. Використання інноваційних освітніх методик у навчальному процесі підвищує якісний рівень знань студентів і зацікавленість в обраній професії.

Ключові слова: навчальний процес; провізор; компетентнісний підхід; інтегративний підхід.

The aim of the work – to describe modern methods of teaching the disciplines of professional training cycle to the students of the pharmaceutical faculty and to disclose the peculiarities of their introduction into the educational process.

The main body. The article presents the analysis of scientific and methodical literature and our own experience of using the competency and integrative approaches in the educational process at the Pharmacy Department of M. Pyrohov Vinnytsia National Medical University. The use of interdisciplinary integration in educational activities involves the construction of logical generalizations in the sequential study of program disciplines. Thus, an integrative approach is an important element of student skills. The ways of formation of the most important professional competences of future pharmacists are cognitive, analytical and communicative. The types of work and possible methodical approaches, the use of which during the educational process allows to train a highly skilled specialist is presented. An important element is working with situational tasks and modeling the elements of professional activity. In this case, great importance is given to the practical training of students, which consists in the manufacture of medical forms by prescriptions, the conduct of documentation of financial and economic activity, the development of material balances and technological schemes.

The formation of professional competences is also facilitated by the individual independent work of students. The execution of scientific works under the supervision of a scientific leader deepens knowledge of discipline, intensifies creative and research potential.

Conclusion. The use of innovative educational methods in the educational process increases the level of students' knowledge and interest in the chosen profession.

Key words: educational process; pharmacist; competentive approach; integrative approach.

Вступ. Вищі навчальні заклади в усі часи і на будь-яких етапах розвитку суспільства були і залишаються не лише осередками провадження освітньої діяльності, але й джерелами соціокуль-

турного та економічного розвитку держави, шляхом формування людського капіталу [1]. Реформування у системах вищої освіти та охорони здоров'я, вимоги, що висувуються до випускників з огляду на високий рівень конкуренції на ринку праці, мають

докорінно змінити підходи до навчального процесу. Так, Національною стратегією реформування системи охорони здоров'я в Україні на період 2015–2020 років запланованими середньостроковими діями є підготовка персоналу та його подальший професійний розвиток [2]. Це, зокрема, стосується і кадрів фармацевтичної галузі. Основні ролі, функції та види діяльності провізора сформульовані наказом Міністерства охорони здоров'я України від 30.05.2013 р. № 455 “Про затвердження настанови “Належна аптечна практика: стандарти якості аптечних послуг”, в основу якого покладено спільну настанову Всесвітньої організації охорони здоров'я та Міжнародної фармацевтичної федерації [3]. Важливою характеристикою сучасного провізора, згідно з даним нормативним документом, є здатність до постійного розвитку професійних якостей та самовдосконалення, що забезпечує його конкурентоспроможність на ринку праці. Формування вказаних якостей, безперечно, розпочинається ще з етапу навчання у вищому навчальному закладі. Одним із можливих варіантів досягнення належного результату є використання в навчальному процесі компетентнісного та інтегративного підходів.

Компетентність – динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти [1]. Компетентнісний підхід в освіті як інноваційна форма навчання орієнтує увесь процес здобуття знань на кінцевий результат якомога вищого рівня.

Розгорнута класифікація компетентностей включає базовий, особистісний та соціальний блоки, які відповідають за індивідуальний розвиток людини, здатність до вирішення загальних питань, визначення свого місця у соціумі, а також блок професійних компетентностей, що забезпечують виконання професійної діяльності [4, 5]. Галузевим стандартом вищої освіти на другому (магістерському) рівні у галузі знань 22 “Охорона здоров'я” за спеціальністю 226 “Фармація” [6] визначено спрощену систему, а саме: загальні та спеціальні (фахові) компетентності, що дозволяє чітко окреслити проблематику питання та сфокусувати увагу на конкретних цілях. Так, загальні компетентності визначають рівень соціально-культурного розвитку особистості, закладають основи сприйняття навчання не як пасивного процесу здобуття знань, а як ди-

намічної аналітично-синтетичної системи обробки нової інформації; розвивають комунікативні навички та вміння використовувати сучасні інформаційні технології, що дозволить у майбутньому якісно виконувати свої професійні обов'язки.

Серед спеціалізованих (фахових) компетентностей варто відзначити знання та навички роботи з нормативно-технічними документами. Також важливими є вміння розрахунку, аналізу та прогнозування фінансово-господарської діяльності підприємства та роботи з персоналом. Значну увагу у професійній підготовці провізора приділено формуванню навичок виробництва, контролю якості лікарських засобів та документальному супроводу виробничої діяльності аптечних закладів та фармацевтичних підприємств [6].

Сам процес освіти слід розглядати як складну ієрархічну систему з чітко встановленими взаємопов'язаними елементами, що і відображає суть міждисциплінарної інтеграції [7]. У процесі інтегрування різних наук відбувається встановлення взаємних зв'язків між їх структурними компонентами, що викликає системний інтегративний ефект.

Мета роботи – охарактеризувати сучасні методи викладання дисциплін циклу професійної підготовки студентам фармацевтичного факультету та розкрити особливості їх впровадження у навчальний процес.

Основна частина. З огляду на окреслені вище підходи у процесі підготовки висококваліфікованих кадрів фармацевтичної галузі, на кафедрі фармації Вінницького національного медичного університету імені М. І. Пирогова значна увага приділяється навчально-методичній та науковій роботі. Основною задачею професорсько-викладацького складу кафедри є мотивація студентів як основоположний елемент якісного навчання. У системі сучасної освіти одним із важливих компонентів цього процесу є лекційні заняття, які проходять в інтерактивній формі: лекція-бесіда, лекція-дискусія, проблемна лекція. Така форма навчання забезпечує постійний контакт із аудиторією, активізує пізнавальну діяльність та підвищує зацікавленість студентів вивченням дисципліни, що, у свою чергу, сприяє кращому засвоєнню матеріалу. Окрім цього, інтерактивна лекція спонукає студентів до самостійної роботи, адже чітко окреслює проблематику питання і визначає шляхи його вирішення. Таким чином удосконалюються базові компетентності: здатності до абстрактного мислення, аналізу й синтезу, до адаптації та дії у новій ситуації, здібностей використання інформаційних і комунікаційних техно-

логій тощо, а також започатковується процес формування фахових компетентностей.

Найбільш повно спеціалізовані компетентності засвоюються при роботі у малих групах – на практичних заняттях – коли стає можливим моделювання конкретних ситуацій, які стосуються професійної діяльності, та розробка алгоритму дій у кожній з них. Для оптимізації навчального процесу з різних дисциплін до кожного практичного заняття розроблено комплекти завдань, які включають тестові та ситуаційні задачі, що складають теоретичний блок. Таким чином, першим рівнем контролю засвоєння теоретичного матеріалу є вирішення тестових завдань. Наступний етап – обговорення ситуаційних задач з елементами моделювання професійної діяльності, що включає визначення помилок та пошук можливих шляхів їх подолання.

Практичний блок підготовки складається з виконання студентами індивідуальних завдань, що, відповідно до дисципліни, представлені роботою з гербарними зразками та мікропрепаратами, виготовленням лікарських форм за прописами, веденням документації фінансово-господарської діяльності, складанням матеріальних балансів та технологічних схем. Викладання технологічних дисциплін для наочності супроводжується демонстрацією навчальних відеофільмів. Це значно полегшує сприйняття інформації студентами і сприяє кращому запам'ятовуванню технологічних операцій та контролю якості різних лікарських форм [8]. Особлива увага професорсько-викладацьким складом приділяється формуванню професійних компетентностей з огляду на вимоги Належної аптечної практики [3, 9]. Виконання практичної роботи дає змогу студенту повною мірою засвоїти структурно-логічну схему кожного процесу. Саме це сприяє формуванню професійної компетентності, адже студент самостійно планує свою роботу, визначає пріоритети, розглядає увесь процес як єдину систему, комплексно підходить до вирішення поставлених задач, керуючись вимогами нормативних документів. Обговорення студентами виконаної роботи, висловлення своїх зауважень і навчання інших шляхом передачі набутого досвіду є завершальним етапом формування спеціалізованих компетентностей. Поєднання теоретичних та практичних завдань у навчальному процесі забезпечує багатоступеневу систему контролю якості засвоєння матеріалу студентами.

Використання інтегративного підходу в освітній діяльності передбачає побудову логічних узагальнень при послідовному вивченні програмних

дисциплін. Таким чином, знання однієї дисципліни стають фундаментом для вивчення іншої [10]. Міжпредметні узагальнення сприяють швидкому засвоєнню навчального матеріалу студентами та є одним із засобів формування професійних навичок.

Окремого обговорення заслуговує індивідуальна самостійна робота студентів, що має вагоме значення у системі сучасної освіти. Важливим елементом є робота студентів у науковому гуртку, оскільки це дозволяє поглибити знання з дисципліни, інтенсифікує творчий та дослідницький потенціал, дає змогу розкрити своє “Я”. Увесь процес роботи над проектом – від визначення теми та розробки плану до подальшого структурування отриманих результатів – проходить під пильним контролем та за постійної підтримки наукового керівника. На засіданнях студентського наукового гуртка, які проходять на кафедрі фармації щомісяця, студент представляє роботу у вигляді мультимедійної презентації. У цьому плані варто також відзначити таку важливу для майбутнього провізора фахову компетентність, як комунікативні вміння й навички, які дозволять у перспективі ефективно виконувати професійні обов'язки. Емоційність та креативність у подачі матеріалу, здатність встановлювати контакт з аудиторією та взаємодіяти з нею, дозволяють студенту оцінити рівень своїх можливостей, розвивають дух здорової конкуренції. Найкращі роботи рекомендуються до виступів на студентських наукових конференціях у Вінницькому національному медичному університеті імені М. І. Пирогова та інших вищих навчальних закладах України. Це, у свою чергу, дає змогу закріпити процес формування професійних компетентностей.

Завершальний контроль рівня засвоєння теоретичного матеріалу та формування фахових компетентностей, а отже, і готовності до майбутньої професійної діяльності, відбувається під час здачі Державної підсумкової атестації. Проведення даного виду контролю у практично-орієнтованій формі дає можливість випускникам повною мірою проявити здобуті уміння та навички.

Висновки. Використання елементів інтегративно-компетентнісного підходу у навчальному процесі – запорука підготовки кваліфікованих кадрів.

Компетентнісний підхід обумовлює інноваційні зміни у формуванні змісту професійної підготовки майбутніх провізорів, визначення базових і спеціалізованих компетентностей. Інтеграція навчального процесу демонструє, що формування особистісних якостей майбутніх працівників фармацевтичної га-

лузі відбувається на основі об'єднання в ціле окремих частин професійної підготовки.

З огляду на це, професорсько-викладацький склад повинен виявляти себе не лише як фахівець

високого професійного рівня, але і як майстерний педагог, керуючись у своїй діяльності сучасними інноваційними методиками викладання.

Список літератури

1. Закон України “Про вищу освіту” від 01.07.2014 р. № 1556-18 (редакція станом на 16.04.2017 р.). – <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

2. Національна стратегія реформування системи охорони здоров'я в Україні на період 2015–2020 років [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uoz.cn.ua/strategiya.pdf>.

3. Наказ МОЗ України “Про затвердження настанови “Належна аптечна практика: стандарти якості аптечних послуг” від 30.05.2013 р. № 455. – <http://www.apteka.ua/article/240270>.

4. Зимняя И. А. Общая культура и социально-профессиональная компетентность человека / И. А. Зимняя // Интернет-журнал “Эйдос” [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://eidos.ru/journal/2006/0504.htm>.

5. Гриценко В. В. Класифікація компетентностей і компетенцій в освіті: аналітичний огляд / В. В. Гриценко, Г. В. Красильникова // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. – К. ; Вінниця : ДОВ “Вінниця”, 2008. – С. 23–36.

6. Галузевий стандарт вищої освіти підготовки на другому (магістерському) рівні магістра у галузі знань 22 “Охорона здоров'я” за спеціальністю 226 “Фармація” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.vnmu.edu.ua/downloads/pdf/standart_farm.pdf.

7. Кривов'яз О. В. Використання міжпредметної інтеграції при підготовці студентів фармацевтичного факультету до державної атестації / О. В. Кривов'яз, Ю. О. Томашевська, М. С. Гарник // Медична освіта. – 2015. – № 3. – С. 33–35.

8. Тозюк О. Ю. Компетентнісний підхід у фаховій підготовці кваліфікованого провізора / О. Ю. Тозюк // Проблеми та перспективи вищої медичної школи у розробці та реалізації національної стратегії побудови нової системи охорони здоров'я в Україні на період 2015–2025 рр. : тези доп. навч.-метод. конф., 25 березня 2015 р. – Вінниця, 2015. – С. 209.

9. Аналіз вимог Належної аптечної практики до компетентності провізора / А. В. Савенко, Р. І. Кисилиця, В. І. Городецька, А. А. Котвіцька [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://socpharm.nuph.edu.ua/files/2015/05/Savenko.pdf>.

10. Микитюк О. Ю. Міжпредметна інтеграція при вивченні медичної і біологічної фізики як фактор формування наукового світогляду майбутнього лікаря / О. Ю. Микитюк, В. Ф. Бочко, О. І. Олар // Кредитно-модульна система організації навчального процесу у вищих медичних (фармацевтичному) навчальних закладах України на новому етапі : матеріали доп. Х ювіл. Всеукр. навч.-наук. конф. з міжнар. участю, 18–19 квіт. 2013 р. – Тернопіль : ТДМУ, 2013. – Ч. 2. – С. 602–604.

References

1. Zakon Ukrainy “Pro vyshchu osvitu” No. 1556-18 vid 01.07.2014 r. (redaktsiia stanom na 16.04.2017 r.) [Law of Ukraine “About the Higher Education”]. Retrieved from: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

2. *Natsionalna stratehiia reformuvannia systemy okhorony zdorovia v Ukraini na period 2015–2020 rokiv* [National strategy for healthcare reform in Ukraine for 2015–2020 years]. Retrieved from: <http://uoz.cn.ua/strategiya.pdf> [in Ukrainian].

3. *Nakaz MOZ Ukrainy No. 455 “Pro zatverdzhennia nastanovy «Nalezna aptechna praktyka: standarty iakosti aptechnykh posluh” vid 30.05.2013 r.* [MOH Ukraine No. 455 of 30.05.2013 “On approval of instruction “Good Pharmacy Practice: standards of quality pharmacy services”]. Retrieved from: <http://www.apteka.ua/article/240270>.

4. Zimnyaya, I.A. (2006). *Obshchaya kultura i sotsyalno-professionalnaya kompetentnost cheloveka* [General culture and social and professional competence of a person].

Internet-zhurnal “Jejdos” – Internet Journal “Jejdos”. Retrieved from: <http://eidos.ru/journal/2006/0504.htm> [in Russian].

5. Hrytsenko, V.V., Krasylnykova, H.V. (2008). *Klasyfikatsiia kompetentnostei i kompetensii v osviti: analitychnyi ohliad* [Classification of competences in education: analytical review]. *Suchasni informatsiini tekhnologii ta innovatsiini metodyky navchannia v pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy*. Kyiv-Vinnytsia, DOV “Vinnytsia” [in Ukrainian].

6. *Galuzevyi standart vyshchoi osvity pidhotovky na druhomu (mahisterskomu) rivni Mahistra u haluzi znan 22 Okhorona zdorovia za spetsialnistiu 226 Farmatsiia* [Industry standards of higher education for training at the second (graduate) MA level in the knowledge field 22 “Public Health” specialty 226 “Pharmacy”]. Retrieved from: http://www.vnmu.edu.ua/downloads/pdf/standart_farm.pdf [in Ukrainian].

7. Kryvoviaz, O.V., Tomashevsk, Yu.O., & Harnyk, M.S. (2015). Vykorystannia mizhpredmetnoi intehtatsii pry pidhotovtsi studentiv farmatsevtichnoho fakultetu do derzhavnoi atestatsii [Interdisciplinary integration applying at pharmaceutical students' training for state validation]. *Medychna osvita – Medical Education*, 3, 33-35 [in Ukrainian].

8. Toziuk, O.Yu. (2015). Kompetentnisnyi pidkhid u fakhovii pidhotovtsi kvalifikovanoho provizora [Competence approach in the professional training of a qualified pharmacist]. *Problemy ta perspektyvy vyshchoi medychnoi shkoly u rozrobtsi ta realizatsii natsionalnoi stratehii pobudovy novoi systemy okhorony zdorovia v Ukraini na period 2015–2025 rr.*, tezy dop. navch.-metod. konf., Vinnytsia [in Ukrainian].

9. Savenko, A.V., Kyslytsia, R.I., Horodetska, V.I., & Kotvitska, A.A. (2015). *Analiz vymoh Nalezhnoi aptechnoi*

praktyky do kompetentnosti provizora [Analysis of the requirements of good pharmacy practice for the competence of pharmacists]. Retrieved from: <http://socpharm.nuph.edu.ua/files/2015/05/Savenko.pdf> [in Ukrainian].

10. Mykytiuk, O.Yu., Boiechko, V.F., & Olar, O.I. (2013). Mizhpredmetna intehtatsiia pry vyvchenni medychnoi i biolohichnoi fizyky yak faktor formuvannia naukovooho svitohliadu maibutnoho likaria [Interdisciplinary integration of the study of medical and biological physics as a factor in the formation of a scientific outlook of future doctor]. *Kredytno-modulna systema orhanizatsii navchalnoho protsesu u vyshchych medychnykh (farmatsevtichnomu) navchalnykh zakladakh Ukrainy na novomu etapi: materialy dop. 10 yuvil. Vseukr. navch.-nauk. konf. z mizhnar. uchastiu*, 18-19 kvit. 2013; Ternopil. (pp. 602-604) [in Ukrainian].

Отримано 20.06.17

Електронна адреса для листування: olena.tozyuk@gmail.com